

врата за ред други бели, които е надробил! Защо бе, копеле недно, защо трябваше да натресеш Стоян Андреев в Президентството, знам, че ти си ходатайствал пред Желю за него, не се опитвай да... хич-хич не се опитвай да се измъкнеш... Но на Мони човек много трудно може да му се разсърди. Усмивката му развързва и моряшки възел.

Този път обаче усмивката му е вързана на възел. Реве му се.

Припомням си случая. Преди десетина години висш полицаи ми го разказа като куриоз. Малко преди 10 ноември Мони Паси е на активна разработка от Шесто управление. Служители на ДС водят редовни контакти и „дружески беседи“ с него. Мони проявява забележителна схватливост и добра реакция в трудни ситуации. Отзивчив е и лесно може да превърне всеки контакт в полезно приятелство. За никаква цена не показва обидчивост. До окончателния момент на вербовката го делят дни... Идва обаче Десети. Бурните събития предотвратяват финалния етап на процеса, но Мони няма как да знае, че по една случайност няма формализирано досие на вербован агент, а само предварителна разработка. Помни обаче много добре водените продължителни „дружески беседи“. Другарите събеседници също ще се постараят да му ги припомнят... Това е един от единичните известни ми случаи, когато иззад задкулисието бивши изнудват днешни.

Успокоявам го. Разказвам му това, което знам за неговия случай покрай комисията по досиетата отпреди 10 години. Може би все пак успокоението идва малко късно. Как ли са се възползвали преди това някои от закъснението!

ДВЕТЕ ТЕЛА НА ДОГАН

Август 2001 г.

– Моля те, наистина те умолявам, изчакайте само още ден-два...

Думите са на Ахмед Доган, а молбата е отправена в мое лице към Либералния съюз (ЛС), коалиционен партньор на ДПС на изборите през 2001 г. Смисълът на това странно искане от лидера на ДПС е следният – нека ние от ЛС да не избързваме да изразяваме политическа подкрепа за когото и да е от кандидатите за президент (през есента на 2001 г. е започнала кампанията за президентски избори). Нека изчакаме още само ден-два...

Срещата ми с Ахмед Доган е в сладкарницата на хотел „България“, където фондация „Фридрих Науман“ дава скромен коктейл в чест на лидера на европейските либерали Вернер Хойер. До Ахмед неотлъчно се движи доскорошният телевизионен говорител Димитър Цонев, току-що избран за депутат от НДСВ. Не мога да разбера това присъствие, но съвсем скоро смисълът му ще ми се изясни.

От няколко години ЛС работи за осъществяване на коалиционна формула с ДПС. Международната ситуация на Балканите не работи в полза на Движението. Войната в остатъчна Югославия през последните години на ХХ в. произвежда за сетен път рязко противопоставяне сред общественото мнение – по-голямата част от българите са на страната на сръбските националисти срещу босненските и косовските мюсюлмани. Нарастващото подозрение към турския етнос в България е сринало и без това крехкия авторитет на партията на Доган, която през 1997 г. за кратко е в състава на ОДС. През 1999 г. обаче партията е изпаднала в сериозна обществена изолация. Губи кметските избори в Кърджали, всепризнат бастион на доганизма. Много турци гласуват за СДС. Кръвопролитията в западната ни съседка са плашещ вариант за възможен сценарий и в България, в който на ДПС се отрежда зловеща роля. Хипотетичната версия е пропагандно раздухвана от заинтересованите „сиви кръгове“, които не са се отказали да получат своя исторически реванш.

Ядрото от хората в ЛС са личности с кален политически характер и изпитан рефлекс в отстояването и защитата на либерал-демократичните ценности в обществото. С хора като Георги Мишев, Михаил Неделчев, Кирил Велев, Петър Стайков, Аспарух Панов (преди да поеме поста във фондация „Фр. Науман“), Мартин Иванов, Георги Величков, Михаил Иванов, Петрана Ефтимова, Алексей Христов, Марко Ганчев и още много други сме заедно от самото начало на голямата промяна. Преодолели сме много изпитания, изпробвана в практиката върху всички ни е най-важната за мен черта на истинския демократ и либерал – „дупето“ да устоиш на изкушенията на властта, да съхраниш и опазиш човешкото си лице и смириеш да работиш за другите.

Обединява ни общото разбиране да участваме и правим политика чрез знакови образователни политически жестове, които по правило защитават непопулярни либерални ценности. Например на местните избори през 2003 г. за кмет на София номинираме Петър Стайков, стар съратник от „Екогласност“,

почтен и достоен човек, с когото ме свързват незабравимите дни от лятото и есента на 1989 г. Макар незрящ, опитен управленец и ръководител на група предприятия към Съюза на слепите. Красноречив знак към гражданството – да дадем подкрепа за хората в неравностойно физическо положение. Те с нищо не са по-долу от останалите, дори напротив. Това са годините, когато е настъпила поредната вълна на отвращение от партийността – навсякъде никнат като гъби след дъжд прословутите граждански движения, градско-селски обединения, фабрично-кооперативни локални коалиции, които издигат свои кандидати за местните управи. Нашата регистрация за изборите е чисто партийна. Скритото послание е, че партиите са автентичната трансмисия между гражданското общество и властта и че популярното негативно клеймо върху тях се отнася в пълна степен и за всичко останало българско – и за българския футбол, и за Съюза на българските писатели, и за Св. синод, и за българското семейство. (Петнайсет години по-късно темата е все така на дневен ред пред обществото. На фона на събитията от юни 2013 г. си давам сметка, че след 2000 г. няма една новоучредена партия, която да не се е обявила за гражданско обединение.) Настояваме пред министъра на вътрешните работи за тестово обучение на младши полицаи от ромски произход и дислокацията им в критични точки със засилена ромска престъпност.

Малките ни либерални знаци не привличат интереса на медиите. Чуваемостта на инициативите ни сред гражданството е почти нулева. Далеч по-продаваема е подхвърлената димка в пловдивската зала, където СДС провежда своята национална конференция например!

Следвайки своята логика, в края на 1999 г. решаваме да пристъпим към реализиране на идеята за широк либерален алианс с ДПС. Единици са политическите коментатори, които оценяват жеста ни като важна подкрепа в труден за ДПС момент. За повечето това е присламчване на поредните партийни хиени за политическите отпадъци от плячката след изборите... Това не ме притеснява. Има време, лесно ще ги опровергаем.

Формулата, която предлагаме и по която преговаряме с ДПС, е проста: да бъде сформиран предизборен коалиционен Либерално-демократичен съюз (ЛДС), съставен от ДПС и три по-малки либерални партии. Така замислената формула има подкрепата на европейските либерали. Трите условно наричани „български“ формации са „Нов избор“ на Д. Луджев, Свободна

радикалдемократическа партия (СвРДП) с председател Кирил Велев (едната част на разцепилата се РДП) и Партията на свободата, чийто председател съм аз. Избран съм за председател на обединението. Почетен патрон на тази „тройка“ е д-р Желю Желев. Стратегията ни предвижда трите партии да се обединят на един по-следващ етап и така ЛДС да придобие партийна, както и етническа биполярност. В по-далечна перспектива си представяме и бъдещо обединение между двете ядра – „българското“ и „турското“ (с всичките условия на тези понятия). Между двете партии. В европейската перспектива на страната ни това би бил най-цивилизованият механизъм за гарантиране правата на българските мюсюлмани и етнически турци – когато в тяхна защита застане и етнобългарска партийна структура. Готови сме да поемем тази задача. Все пак политическата генетика на повечето от нас е директно свързана със съпротивата срещу „възродителния процес“ от края на 1988 г. и пролетта на 1989 г. Смятах и продължавам да смятам, че тази формула в най-голяма степен продължава постиженията на българския етнически модел, най-ефективно може да преодолее все още съществуващото етническо недоверие и латентно противопоставяне в обществото.

Ахмед Доган обаче не мисли така. Неговите сметки са други.

Стратегията ни заикля още в началото. Предприемаме първата стъпка към обединяване на „българските“ три партии. Това предполага постепенно претопяване в нова, единна структура. Луджев обаче не е склонен да се раздели с „рождбата“ си „Нов избор“. С него се разминаваме и по други същностни въпроси. Той се обявява (тогава) срещу въведения валутен борд и се присъединява към хора на финансистите и бивши управленци, които са против, защото прекрасно съзнават, че това е непреодолима преграда пред всякакъв волунтаризъм при използването на националния паричен ресурс. Ние, останалите, твърдим, че за определено време валутният борд е най-дисциплиниращият начин да бъде съхранена макроикономическата стабилност на страната. Да, с цената на частична загуба на стопански суверенитет, но това е резултат и справедливо наказание за наглия финансов грабеж след 1990 г. и втория фалит на държавата по времето на правителството на Виденов.

Остър конфликт настъпва и между позициите на Ж. Желев и Луджев по въпроса за войната в остатъчна Югославия. Желев се обявява публично за незабавна военна намеса на НАТО/САЩ срещу сръбската армия, докато Луджев е категорично против „всякаква

военна агресия срещу Сърбия“. Моето мнение е, че като непосредствен и най-близък географски съсед на воюващите страни България трябва да се обяви за незабавно прекратяване на кръвопролитията и насилието. Артикулирането обаче на крайни, полюсни позиции, каквито са тезите и на Желев, и на Луджев, намирам за неадекватно спрямо дългосрочните интереси на страната.

Замисленото сливане няма да се осъществи. В коалицията с ДПС продължаваме без „Нов избор“. В последния момент Димитър Луджев отказва „да си даде ключа от касата“ – както се изразява. В последния ден преди регистрацията за изборите през 2001 г. пък ДПС ще наложи като трети коалиционен партньор „Евророма“, чийто лидер Цветелин Кънчев току-що е излязъл от следствения арест. Либералният съюз дори не е информиран за решението, камо ли да ни е искано мнението. Мъчително усвояваме нежеланите уроци как подмолно, „на тъмно“ и политически некоректно работи нашият евентуален бъдещ партньор. Изводите не са радостни...

Резултатите от изборите през 2001 г. са изненадващи не само за Иван Костов. Победата на току-що сформираното НДСВ е безапелационна. Коалицията ДПС – Либерален съюз – „Евророма“ регистрира значителен брой представители в новия парламент (всички до един са членове на ДПС). След категоричния отказ на СДС управленската формула между НДСВ и коалицията ДПС-ЛС е извън всяко съмнение.

Тогава какво толкова притеснява Ахмед Доган в сладкарница „България“?

През август 2001 г. свиквам съвещание на националните ръководства на двете партии в състава на ЛС. Трябва да намерим отговор на два въпроса – първо, как след изборните резултати продължаваме своето политическо съществуване в коалицията, и второ, кого ще подкрепим на предстоящите президентски избори.

По първия въпрос изходната ситуация изглежда повече от обещаваща. Наистина Ахмед Доган не е допуснал нито един член на ЛС на избираеми места в листите. В процеса на дългите среднощни разправии около номинациите и подредбата на листите много неща от кухнята на ДПС ни се изясняват. „Приютяването“ на Цветелин Кънчев в дванайсет без една минута предизвиква грандиозен корупционен скандал в ръководството на ДПС след изборите. Изключен е Осман Октай, дясната ръка на Доган, с обвинения за присвоени десетки хиляди евро. Не смятам да оставя „коалиционното“ решение за приютяването на „Евророма“ без

политическа реакция от наша страна. Но като цяло, от властова гледна точка, перспективите пред ЛС са обещаващи за всички, за които достъпът до властта е първа цел. Трябва само да се въоръжим с търпение, да протегнем паничка и чинно да дочакаме кой кога ще бъде привикан от лидера на коалицията (Доган, разбира се) да заеме съответното управленско назначение – било зам.-министър, било шеф на агенция...

Второто ключово действие е политическата подкрепа за някоя от кандидатурите за президент. Към онзи момент сигурни кандидати са Петър Стоянов и Георги Първанов. Голямата загадка не само сред либералната общност (да припомним, там вече е НДСВ, заедно с ДПС и ЛС) си остава решението на Симеон. Но както винаги, той мълчи и изчаква. Или по-точно – кара другите да го чакат. А времето тече.

На августовското съвещание на ЛС излизам от свое име и от името на ръководството със следните предложения за решение.

Първо, Либералният съюз да напусне незабавно предизборната коалиция с ДПС.

Второ, на президентските избори през есента на 2001 г. да даде своята подкрепа за кандидатурата на Петър Стоянов.

Първото решение на практика означава скъсване на политическите отношения с партията на Ахмед Доган веднага след изборите. Това предизвиква дълбоко разочарование сред всички, за които властовите изкушения са се приближили толкова съблазнително близо през последните дни. Обосновавам предложението си с кратък анализ на коалиционните ни отношения от последните месеци на предизборната кампания. А те не съответстват по никакъв начин на разбирането ми за политическо партньорство и заедност, ако си послужим с любимия либерален термин на Ахмед Доган. Разбрал съм и още нещо, може би най-важното: лидерът на ДПС третира партията като своя собственост. Той за нищо на света няма да се откаже от корпоративния начин на управление на организацията си. Нашата концепция за равноправно партньорство и двупартиен либерален merging (сливане) в бъдеще генерално противоречи на виждането му за монопол върху контрола на политическата корпорация. Монополът на едноличния мажоритарен собственик, заобиколен от дребни акционери – за „етнически“ цвят. Не го е изрекъл, но съм разбрал красноречивото безмълвие в погледа му. Щом искате да се възползвате от електоралния ни ресурс, станете членове на ДПС! Ще ви приемем с удоволствие...

Трудно оборима логика. Това ще бъде матрицата, която Доган ще налага през следващото десетилетие. Ще издигне и толерира етнически българи „за цвят“ в своето политбюро, ще достигне върха на наглото безочие с номинацията на Делян Пеевски. Ще използва безскрупулно готовата на всякакви унижения българска провинциална клиентела, но... дотам. Партийният изолационизъм и политическата повратливост ще превърнат ДПС в нежелан от никого партньор (с изключение – отнемайкикъде – на БСП). Но Доган така и няма да мисли за меко претопяване на етническият характер на организацията си чрез подходящо обединение в бъдеще, колкото и бъдещо да е то. Ще бъде прав за себе си.

За мое огромно удовлетворение аргументацията ми по предложените политически решения се споделя от авторитетите в ЛС. Михаил Неделчев, Георги Мишев, Георги Величков и още много други категорично подкрепят предложението ми. Противниците? На противниците оставяме удоволствието да подготвят вътрешнопартиен преврат...

Ахмед Доган играе същество от друга планета. Енигматичната му управленска матрица наподобява живковско-султанската. Той съществува и ръководи само и единствено благодарение на своята Свита. Тя е неговата материалност, неговото второ тяло. Изградил я е собственоръчно от нулата. Подхранил е, обилно е напоил и подкастрил такива отношения вътре в кръга от свои най-близки помагачи, щото във всеки един момент може да задейства механизмите на взаимно обезсилване чрез ожесточено съперничество между тях, последвано от домогвания за неговото височайше благоволение. Двайсет години нейният състав (с единични изключения) ще бъде несменяем. От самото начало там са Юнал Лютфи, Ремзи Осман, Емел Етем, Лютви Местан, Рамадан Аталай, Осман Октай и Касим Дал (последните двама са сред единиците, завинаги отстранени от Свитата; за дребни „грешници“ като Юджел Атилла и Мехмед Ходжа обаче вратата винаги е отворена, стига мълчаливо да изтърпят изолацията си в депесарския фризер и подобаващо да си посипят главата с пепел). Не е случаен фактът, че оттеглянето на лидера „съвпадна“ с бунта на свидната му политическа рожба Корман Исмаилов, отгледан лично от него, както и скока на Октай Енимехмедов на сцената в НДК. Новата вълна от млади, образовани и съвременни мислещи турци неизбежно ще отнесе неписания лоялистски кодекс на Свитата в небитието.

Доган е образован и подготвен. Животът му е поднесъл фантазмагорични изненади и съдбовни обрати и това е най-висшата школа на неговата зрялост. Дочакал е търпеливо момента, когато от набелязан и посочен ще се превърне в човека, който посочва... Далеч превъзхожда останалите „посочени“ и те го съзнават и признават. Готов е да приеме гледната точка на последния амуджа от село Китка. Особено когато Свитата му се раздира от непреодолими противоречия. Доган се вслушва в мнението на всеки един от тях. Това всички приемат, признават и пропагандират като пословичната демократичност, мъдрост и благородство на „Шефа“. На практика е точно обратното – шефът непрекъснато произвежда и провокира множество ситуативни опции по всеки труден казус. Остава групичките в Свитата да се изтощат в битката за надмощие. А диагонали на противоречията дал господ! Географски – Делиорманът срещу Кърджалийско. Йерархични – по-близките до „падишаха“ кръгове срещу низвергнатите (кръговете, както и бизнес обръчите винаги са временни). Така разчита по-лесно интересите и сметките им – накрая всички неизбежно прибягват до неговия арбитраж. Привидно той се колебае. Отнася се великодушно и разбиращо към спъващите се да се докопат по-близо до него и да докоснат пеша му. Изслушва и обмисля търпеливо всички гледни точки. Демонстрира султанско спокойствие и извършва ритуални помирителни погалвания по главите на разгорещилите се непримирими, готови – ако не е той, да се хванат за гушите и да се колят като касапи. Кара ги да си подадат ръка и те няма къде да ходят. Даже накрая са му признателни и още повече го боготворят. В последна сметка става неговото. Което обаче всички привиждат като своето! Конграчулейшонс*... Демократичността на Доган на фона на тоталната недемократичност на порядките и правилата в неговата организация е като омайния цвят върху бодливия полупустинен кактус – събитие рядко и затова трижди превъзнасяно.

Последните години на века са критични за Ахмед Доган. Това е времето, когато авторитетът му както в национален мащаб, така и вътре в партията е на най-ниско, критично ниво. Причините за това са комплексни. На първо място – ефектът от кървавия конфликт в западната ни съседка между сърби християни и

---

* Израз от „репертоара“ на Бойко Борисов. – Б.ред.

мюсюлмани. Глеещият македонски пожар допълнително усилва тревожния регионален градус. На второ място – твърдата политика на Костов и неговото правителство по отношение на ДПС. Осман Октай е успял да договори предизборно споразумение в рамките на ОДС от 1997 г., но съкрушителният резултат на изборите дава самочувствие на Костов да произнесе емблематичната фраза, че проклятието на България се нарича Ахмед Доган.

Резултатите от местните избори през 1999 г. за ДПС също не са окуражаващи. Тежките противоборства между различните клики в ръководството на движението са изострили докрай отношенията и в структурите на регионално ниво се вихрят драматични апаратни битки. Нещо се случва в Свитата. Емел Етем и Аталай ще бъдат извадени от листите, после – след дълго и напоително вайкане и молби – отново върнати. Юнал Лютфи и Октай нещо заговорничат, кърджалийската група начело с Ремзи Осман ги следи изкъсо. Ситуацията е толкова взривоопасна, че за пръв и последен път лидерът Ахмед Доган ще се окаже номиниран (пожелан!) за водач само в една регионална листа. Не Разградската! Не Кърджалийската! А Благоевградската! Състиснати зъби той се примирява с това унижително положение, но изводите му за след изборите няма да са никак радостни за някои...

Доган съзнава уникалността на ролята и мястото си върху националната политическа дъска и се възползва по блестящ начин от това – което значи, безскрупулно. Той знае, че е единственият, който ще излезе от всяка изборна битка с толкова сили, с колкото е влязъл в нея. Благодатна вест за всеки военачалник. Всеки тройкаджия с такъв дисциплиниран етнически „стрелкови“ ресурс зад гърба си мигом се превръща в блестящ стратег и мислител в очите на журналистки като Мадам В*. Благодарение на този ресурс и неговото правилно осмисляне Ахмед Доган ще бъде единственият политик в България, който може да си позволи „да играе на дълги позиции“: дългосрочно стратегическо планиране, дългосрочно политическо и кадрово инвестиране, далекоизточно търпение и сякаш озарено спокойствие. Това е, което го прави различен и несравним с другите. Прословутата и вече масово прокълната средноевропейска демократична мандатност от

---

* Журналистката Валерия Велева. В своето отворено писмо до нея А. Доган я нарича Мадам В. – Б.ред.

максимум 4 години е препъникамъкът за всички останали. Това за него не се отнася. Той е скромен собственик на естествен политически монопол. Неголям, но ключов и само негов.

Знае и още нещо! Знае, че *ако го нямаше ДПС, Босна е само един блед модел на онова, което можеше да се случи в България.* Това са негови думи. Това е неговият капитал. Това е неговото назначение. Докато спазва и изпълнява тази политическа поръчка, той правилно осъзнава, че всичко ще му бъде позволено. Като например да предаде списък на компрометирана българска агентура в турското посолство (за да спечели доверието на основателно подозрителните служители на МИТ (турската разузнавателна служба) в България – скандалът „Оня списък“). Или да назначава банкери, министри и милионери. За да стигне логично до скандалната фраза в с. Кочан, изречена на 18 юни 2009 г.: *Аз съм инструментът във властта, който разпределя порциите на финансите в държавата.*

Междувременно, в началото на август 2001 г., в телефонен разговор с мен Петър Стоянов е отправил покана към ръководството на ЛС. На среща в Президентството обсъждаме възможността той да регистрира кандидатурата си в ЦИК през регистрацията на ЛС. Прави уговорката, че би желал и очаква и други партии да го подкрепят. Не споменава изрично ДПС, но всички прекрасно съзнаваме, че това е неявен демарш към Ахмед Доган. Всеизвестно е, че президентските избори в България се решават от гласовете на турците.

Не намирам за нужно да информирам Ахмед за резултатите от срещата с Петър Стоянов. Обмислям напрегнато излизането на ЛС от коалицията с ДПС, а и съм сигурен, че „доброжелатели“ добросъвестно го информират както за срещата със Стоянов, така и за няколко мои непублични срещи с Ив. Костов преди изборите, на когото ясно съм заявил политическата позиция на ЛС.

Доган няма интерес Симеон да подкрепи П. Стоянов. Съзира в подобен евентуален ход от страна на царя вратичка за бъдещо примирие със СДС, от което ролята му на властови партньор и ключов балансър, която толкова му се е усладила през Беровия мандат, би се изпарила. За да предотврати подобна възможност, той трябва да спечели подкрепата на Сакскобургготски за нечия друга кандидатура. Такава очевидно не може да е кандидатурата на Георги Първанов, още по-малко пък на Богомил Бонев. Доган

напрегнато мисли за друга, различна номинация, която формално няма да произлиза от името на НДСВ, но пред която царят да не може да устои. И я измисля.

Димитър Цонев! Като ги гледам как се водят двамата като Пижо и Пендо в сладкарница „България“, вече ми е ясен замисълът на Ахмед и защо толкова настоятелно ме моли да не избързваме с обявяването на подкрепяната от нас президентска кандидатура. Митко Цонев би бил изненадваща и нетрадиционна номинация. Млад, популярен като екранен образ и със спокойно излъчване, ще се хареса на лелите. Нещо повече! Дори да не бъде издигнат от НДСВ, а от ДПС, всички ще разпознаят в него човека на Симеон. Та нали е всеизвестно колко близък до царя е баща му, всенародният любимец Коста Цонев!

Признавам, калкулацията на Ахмед е безупречна. Профилът на кандидата Цонев изкушаващо отговаря на царствената концепция за пълзяща профанация на демократичните политически институции на страната, която е в пълен ход. С първия си опит той вече е успял – в Парламента управляващото мнозинство демонстративно не ще да има нищо общо със стандартните партийно-политически практики и с удоволствие славослови очевадното повторение на „личния режим“, установен по същия подмолен начин преди точно един век от Фердинанд, дядото на министър-председателя Сакскобургготски.

Симеон няма да „клъвне“ на измамната оферта на Доган. Почива в Испания със семейството си. Услужливо е информиран за дискретното въздействие от „Дондуков“ 2, „благодарение“ на което на 8 февруари 2001 г. съдът се произнася по Дело № 16 от 2000 г. Решението е обидно. Според старите следосвобожденски традиции гражданинът Симеон Сакскобургготски няма да има правото да се кандидатира за президент. Помните – защото не е живял през половината от дните на последните пет години в страната. С подобни аргументи преди 130 години Евлоги Георгиев, с чието парично дарение е построен Софийският университет, няма да стане депутат във Второто обикновено събрание... Още един родолюбив и успял българин ще остане извън политическата манифактура, за да се „вържат“ партизанските сметки на потурестите либералци.

Скучното дело № 16 ще причини неочаквани и непредвидими последици върху политическата обстановка и политическата класа на България. Най-озлочестен и измамен ще се почувства Костов. Той и неговият екип до последно няма да

повярват, че мадридският изгнаник ще заиграе автентично на политическото поле. И няма да предприемат никакви предпазителни мерки (ще си скубят косите впоследствие, но късно). Стоянов тържествува самонадеяно, но за кратко. Симеон II ще му го върне подобаващо. Прави се на разсеян до последно. Предизвиква тих бяс у коалиционния си партньор Доган, като снизходително пренебрегва офертата му за автономна либерална кандидатура. Традиционно през зъби заявява решението си в последния възможен ден, в дванайсет без една. Подхвърля шепа огризки в купичката на действащия президент, но пусто – ще се окаже прекалено ангажиран и така и няма да намери време да отиде до с. Баня, за да гласува. В последна сметка, безмилостно и завинаги ще отстреля Стоянов от полето на българската политика.

Ето такава е предисторията на тези няколко реплики, които си разменяме с Ахмед Доган в присъствието на Димитър Цонев на втория етаж на сладкарница „България“ през август 2001 г. Единственото, което успявам да кажа, е, че съжалявам.

– Късно водим този приятелски разговор, Ахмед. Решението ни е взето. Чети утрешните вестници...

Естествено, надценил съм значението на политическите решения на ЛС. Само един-два от всекидневниците публикуват по десетина реда, съобщавайки, че напускаме коалицията с ДПС и че подкрепяме Петър Стоянов за президент.

Едно от заглавията обаче гласи: „Желю Желев се завръща в СДС“. Осъществен е един мой малък личен проект...

* * *

Миналото е сблъсък на умрели версии. Която оцелее, възкръсва и това остава за поколенията...

Историята на поредния български преход бива разказвана по различни начини. Всеки разказ носи своя истина, опакована в различна кожа. Като агиографско СV. Като пикантна шкембе чорба, налюскана с всевъзможни дреболии. Като нравствен катехизис. Като партийно-прокурорски рапорт. Трансдокументална, избелена до хиперобективност хроника – много е академично...

На повърхността това е. Колкото автори – толкова жанрове! Толкова и истини. А отдолу ври и кипи. Тресе.

Сред лавината от заливащи ни версии за случилото се през последното десетилетие на XX век – коя от всичките ще остане

вместо автентичния разказ за историята? Тълкуването на събитията е занимание за добросъвестни, но и личен залог за почтеност. Кой ще си го позволи? Кой ще го заобиколи?

За това е голямата война!

Тя носи **гигантския духовен и политически сблъсък** на днешния ден. Подмолен, трудно доловим. Под повърхността на оляната с жълто родна публичност той е невидим.

Защо голямата война е толкова важна и дори съдбовна? Защото от изхода ѝ зависи историческата виза за бъдещето на една или друга политическа кожа. А зад всяка кожа се крият живи съдби. Лични биографии. Подвизи и престъпления. Достояинства и предателства. Не е достатъчно да можеш да кажеш като Гьоте – *Ich war dabei**. Трябва и да си участвал.

Затова е и това натискане на живот и смърт. Всеки драпа да изложи – не, да наложи своята версия! Тя може да осмисли животи. Да реабилитира жертви и мъченици. Но може и да изпира съвести. Да детронира светила и величия.

Може всичко. Според древния принцип – който пише историята, той я прави.

---

* *Ich war dabei* (нем.) – Аз присъствах. – Б.ред.

ВТОРА ЧАСТ

1. ИНТЕГРИТЕТ

Напълно ми е ясно, че „произвеждането“ на системни мисловни конструкции е не особено интелигентен, но затова пък масово разпространен начин човек да си обяснява света. А също така да придобива титли и дипломи. Само най-мъдрите съзнават измамната, коварната красота на систематизираното, зорлем натиканото в подредени системи познание.

Ние обаче не се числим към последните. Затова, съзнавайки изреченото по-горе, ще се задоволим да използваме систематизирането само като имагинерен лост, чрез който по-лесно да съградим и обясним своята простичка конструкция. Няма как, през хилядолетната история на човечеството винаги отнякъде са се пръквали подобни сръчни измамници, които са превеждали на зяпналата тълпа собствените си наукоподобни измислици. И са го правели по такъв един хем изкусителен, хем пък простичък и разбираем за повечето люде начин.

Нали помните, едно време ни учеха, че според старите вярвания земната твърд се крепи върху гърбовете на три кита, а всичко наоколо е вода, световен океан. Красиво и разбираемо...

Нашите три кита ще крепят **интегритета на общността**.

Върху гърбината на всеки един от трите кита ще поставим по една обществена компонента, като в подбора и в комбинаториката помежду им се съдържа магията. Решението на задачата. Иmunната сила на организма на общността. Нейният интегритет. Ето ги тези три важни институции:

- **собствеността**
- **елитите**
- **общностната нравственост/морал.**

Не знам да има такова събирателно понятие в научния социологически инструментариум като интегритет на общността. (Което не значи, че не можем да го измислим, нали!) Упражнението с произвеждането на собствен терминологичен апарат е позволен